

KEUSOTE

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Neuvostojen kommentit omaishoidon tuen myöntämisen perusteisiin

Palvelujen järjestämisen lautakunta 22.1.2025

KEUSOTE.FI

Lausuntopyyntö ja lausuntojen antajat

- Lausuntopyyntö omaishoidon palkkioista sekä omaishoidon soveltamisohjeista lähetettiin 19.12.2024 ja vastausaikaa jatkettiin 9.1.2024 saakka.
- Tässä koosteessa on vain soveltamisohjetta koskevat kommentit.
- Vastaukset saatiin:
 - Omaishoitajärjestöiltä
 - Keski-Uudenmaan Omaishoitajat ry ja Hyvinkään Omaishoitajat ry
 - Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvostolta
 - Keski-Uudenmaan vanhusneuvostolta
 - Nurmijärven vanhusneuvostolta
- Koosteessa on esitetty lausunnoissa tulleet kommentit vasemmalla ja niihin vastaukset oikealla.

Kommentit palvelutarpeen arviointiin

- Sosiaalihuoltolain palvelutarpeen arviointia koskevan 36 §:n 2 momentin mukaan palvelutarpeen arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi.
- Soveltamisohjeella ei voida kaventaa laissa säädettyä, joten **ohjeessa ei voida edellyttää seitsemän arkipäivän määräajan alkavan, kun hakemus on saapunut**.
- Otsikko 3.2. Hoidettavan aikuisen palvelutarpeen arviointi, s 7, esitetään korjattavan samaan muotoon kuin lasten ja nuorten kohdalla:
“Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan käyttää tukena soveltuvia toimintakykymittareita ja arviointivälineitä, joilla voidaan varmistaa, että arvioinnissa huomioidaan riittävän laajasti erilaiset toimintakyvyn osa-alueet”.
- Puhekielen ilmaus: *“Kelan erityishoitotuki”* tulisi korjata: ...*“jos henkilö saa vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 9 § 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ylintä hoitotukea”* muotoon.
- Kyseessä on hakeminen yksittäiseen palveluun. Tarkoitetaan samaa asiaa, myös suullinen yhteydenotto voidaan tulkita hakemukseksi.
- Korjattu luonnokseen ehdotettuun muotoon.
- Korjattu myös luonnokseen ehdotettuun muotoon

Omaishoidon tuen jakaminen kahdelle omaishoitajalle

- Huomioitava tosiasiallinen hoidettavuus, hoidettava voi tarvita tosiasiallisesti kahden hoitajan avun, jolloin omaishoitajat eivät ole vuorotellen hoitajina.
- Lasten kohdalla eri talouksissa asuvat vanhemmat asetetaan huonompaan asemaan kuin samoissa talouksissa asuvat vanhemmat, jotka voivat jakaa hoitovastuuta ilman että se vaikuttaa heikentävästi lakisääteisiin vapaisiin.
- On kohtuutonta, että hoitajien oikeudet heikentyvät vain siksi, että hoitovastuu muodollisesti jaetaan kahden henkilön toteutettavaksi.
- Vuoroasumistilanteissa sitovuus ja kuormittavuus ei välttämättä ole pienempi, kun lapsi on täysin yksin hoidettavan lapsen kanssa, jolloin hoitotaakka "kaksinkertaistuu".
- Se että vapaita ei saa, voidaan nähdä ongelmallisena perustuslain syrjintäkiellon näkökulmasta, sillä se asettaa omaishoitajina toimivat eronneet vanhemmat eri asemaan samassa taloudessa toimivien omaishoitajien kanssa. Ratkaisu voi vaikuttaa negatiivisesti lapsen edun ja perhe-elämän kunnioittamisen toteutumiseen.
- Apulaisoikeusasiamies toteaa: *"laissa määritellyjä tuen muotoja ja määriä on noudatettava"*.
- Luonnos jätetään tältä osin ennalleen.
- Näissä tilanteissa kriteerit omaishoitajalle järjestettävään vapaaseen eivät täyty. Omaishoitaja ei ole yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin (Laki omaishoidon tuesta 4 §).
- *Kyseinen asia liittynyt siihen, että hoitopalkkion määrä ei ole noudattanut laissa määriteltyä vähimmäismäärää*
<https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/3992/2023>

Kommentit lasten ja nuorten palkkioluokan 1 tarkentamiseen

- Ehdotettu poistamaan virke: *”oikeutta omaishoidon tukeen ei synny, jos hoidettavan avuntarve on pääasiassa sanallista ohjausta ja muistuttelua, hoidettavalla ei ole vaikeuksia liikkumisessa tai kommunikaatiossa, eikä hoidettava tarvitse erityisiä vaativia hoitotoimenpiteitä, eikä avuntarve ole ympärivuorokautista”.*
 - Kriteereitä tiukennettaisiin huomattavasti ja tuen piiriin pääsisi jatkossa entistä vähemmän lasten ja nuorten omaishoitajia
 - Ehdotetaan virkkeen poistamista soveltamisohjeesta syrjivänä
 - Kriteeri on sisällöllisesti ristiriidassa muiden myöntämisen kriteerien kanssa
 - THL:n ohjauksen mukaan ohjauksen ja valvonnan tulisi riittää omaishoidon tuen alimpaan luokkaan
 - Ympäri vuorokautisen avuntarpeen edellyttäminen jo alimmalla palkkiotasolla on kohtuutonta
 - Sitaatti voidaan nähdä lapsen edun vastaisena. Kaikkia lapsia tulisi tukea mahdollisimman omatoimiseen ja itsenäiseen kehitykseen, joka edellyttää sanallista ohjausta ja muistuttelua
 - Usein kuntoutuksessa on tavoitteena päästä sanallisen ohjauksen tasolle
 - Rajaavat kehitysvammaisia, autistisia, psyykkisesti sairaita lapsia ja nuoria omaishoidon tuen ulkopuolelle ja asettavat eriarvoiseen asemaan fyysisesti vammaisten lasten kanssa
 - Aikuisten hoitoisuusryhmässä 1 ei edellytetä yöllistä avun tarvetta, tulisi olla yhdenvertaisesti myös lasten kohdalla.
- Omaishoidon tuen saajien kasvu on ollut rajua lasten ja nuorten palkkioluokassa yksi. Sanamuodolla pyritään rajaamaan palvelun piiriin pääsevien määrää.
- Lisätty sana *lähes* ympärivuorokautisen eteen soveltamisohjeissa.
- Soveltamisohjeilla ei estetä vanhempien tai huoltajien lastensa tukemista omatoimiseen ja itsenäiseen kehitykseen, kyseessä on kriteeri, jolla määritellään palveluun pääsyä.
- Usein kehitysvammaisilla sekä etenkin autistisilla lapsilla ja nuorilla on muutakin hoidollista tarvetta kuin vain sanallista ohjausta ja muistuttelua.
- Ei voida verrata täysin omaishoitoa aikuisten ja lasten kohdalla.

Kommentit lasten ja nuorten palkkioluokan 1 tarkentamiseen

- Kappale 4.1. alin palkkioluokka ehdotetaan poistettavaksi toiston vuoksi ajatellun viimeisen kappaleen säilyttämistä.
- Ehdotetaan säilytettäväksi poistettavaksi ehdotetut sanat ”*työtoiminnassa ja päivätoiminnassa*”.
- Kappale poistetaan, sillä samat asiat tulevat aiemmin samassa kappaleessa.
- Jätetään luonnokseen ennalleen. Pääosin lapset ja nuoret ovat koulussa tai opinnoissa ollessaan pois omaishoitajan luota, samalla tavoin huomioidaan myös mahdollinen työtoiminnassa tai päivätoiminnassa olo, vaikka tätä ei ole erikseen mainittu.

Kommentit lasten ja nuorten palkkioluokan 1 tarkentamiseen

- Kappale 4.1 Lasten ja nuorten hoitoisuusryhmä, alin palkkioluokka, kriteeri 3: *"Oikeutta omaishoidon tukeen ei synny, jos hoidettavan avuntarve on pääasiassa sannallista ohjausta ja muistuttelua, hoidettavalla ei ole vaikeuksia liikkumisessa tai kommunikaatiossa, eikä hoidettava tarvitse erityisiä vaativia hoitotoimenpiteitä, eikä avuntarve ole ympärivuorokautista"*.
- Tämä on ristiriidassa kriteereihin 2 ja 4:
 - Kriteeri 2: *"Hoidettava tarvitsee ikätasoon nähden poikkeuksellisella tavalla päivittäin toistuvasti vahvaa ohjausta, valvontaa, tukea tai apua useissa päivittäisissä toiminnoissa."*
 - Kriteeri 4: *"Hoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioitaessa tarkastellaan esimerkiksi hoidon säännöllisyyttä, kommunikoinnin vaikeutta, tarvetta jatkuvalle toiminnanohjaukselle, apuvälineiden runsautta, lääkehoitoa ja terveydentilasta johtuvaa valvonnan tiiviyyttä sekä hoitajan toteuttamia kuntoutus- ja hoitotoimenpiteitä."*
 - Vaaditaan poistettavan yöaikaisen hoidon säännöllisyyden tarkastelu
 - Vaaditaan lisättävän kommunikoinnin vaikeuden yhteyteen sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeus
- Vaaditaan poistettavan edellytykset ympärivuorokautisen hoidon, huolenpidon ja valvonnan ja ohjauksen tarpeesta ja hoitajan ympärivuorokautisesta sitoutumisesta hoitoon ja huolenpitoon.
- Ei saada kiinni ristiriidasta, luonnos säilytetään ennallaan tältä osin. Lisätään sana *lähes* ympärivuorokautisen eteen.
- Ei ole mainittu tässä kohdassa yöaikaista tarkastelua.
- Jätetään tältä osin luonnos ennalleen, sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeuden katsotaan kuuluvan kommunikoinnin vaikeuden alle.
- Jätetään luonnokseen ennalleen.

Kommentit lasten ja nuorten palkkioluokan 1 tarkentamiseen

- Ehdotetaan että virkkeen *”Hoidettava tarvitsee ikätasoon nähden poikkeuksellisella tavalla päivittäin toistuvasti vahvaa ohjausta, valvontaa, tukea tai ja apua useissa päivittäisissä toiminnoissa (esim. siirtymisissä, liikkumisessa, WC-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa ja ruokailussa eri vuorokauden aikoina).”* esimerkkiluettelon,
 - lisätään tuen tarpeet **kommunikoinnissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.**
 - poistetaan liian laaja määre **”eri vuorokauden aikoina”**.
- Sama asia tulee esille edellisessä kohdassa, jossa mainitaan kommunikoinnin vaikeus johon myös sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeuden ajatellaan sisältyvän. Jätetään kohta luonnoksessa ennalleen.
- Jätetään ennalleen luonnoksessa. Tällä tarkoitetaan että hoidollista avuntarvetta on eri aikoina vuorokautta.

Kommentit lasten ja nuorten palkkioluokan 1 tarkentamiseen

”Omaishoidon ajallisen sitovuuden lisäksi omaishoidon sitovuutta lisäävinä tekijöinä huomioidaan: Omaishoidon sitovuuden vaikutus omaishoitajan työssäkäyntiin (mahdollinen lyhennetty työaika tai muut merkittävät työntekoon liittyvät erityisjärjestelyt).”

- Ihmisen oikeutta työssäkäyntiin ei tulisi rajoittaa tai estää. Työssäkäynti on nykyään erittäin monimuotoista ja usein joustavasti järjesteltävissä. Omaishoitajan tulee voida käydä ansiotyössä hoitoisuusryhmissä 1 ja 2.
- *”Hoidon ja huolenpidon tarvetta verrataan saman ikäisen terveen lapsen tai nuoren (...)”.*
 - Tässä tulisi käyttää täsmällisempää kieltä ja ilmaista asia mieluummin näin: *”Hoidon ja huolenpidon tarvetta verrataan saman ikäisen terveen TAI VAMMATTOMAN lapsen tai nuoren (...)”.* Tämä ehdottamamme tarkennus olisi tarkoituksenmukaisempi, sillä tekstissä vammat tai toimintarajoitteet rinnastetaan sairauksiin.

- Työssä käynti ei ole palkkioluokassa 1 este palkkion saamiselle, mutta silti voidaan tarkastella hoidon sitovuutta arvioitaessa hoidon vaikutuksia omaishoitajan työssäkäyntiin.

- Korjattu ehdotetulla tavalla luonnokseen

Omaishoidon myöntäminen vain varattujen määrärahojen puitteissa

- ”Omaishoitoa myönnetään vain niille varattujen määrärahojen puitteissa”.
 - Hyvinvointialueen on varattava määrärahaa tarpeen mukaan niin, että kaikki kriteerit täyttävät sitä saavat.
 - Yhdenmukaista ja oikeudenmukaista olisi lupaus, että kaikki omaishoidon tuen kriteerit täyttävät saavat tuen.
- Poistettu kohta soveltamisohjeesta

Omaishoitajan lakisääteisten vapaiden järjestäminen

- ”Omaishoidon lakisääteisen vapaan aikainen hoito järjestetään hoidettavalle pääsääntöisesti joko omaishoidon sijaishoitajan avulla tai perhehoidossa. Erityisestä syystä hoito voidaan järjestää ympärivuorokautisessa asumispalvelussa.”
 - Sopimusomaishoidon tilannekuva 2024-raportin mukaan lyhytaikainen asumispalvelu on yleinen omaishoitajan vapaan aikaisen hoidon järjestämismuoto, etenkin hyvin sitovaa hoivaa tarvitseville hoidettaville.
 - Perhehoidossa omaishoidettavan tulee olla riittävän hyväkuntoinen fyysiseltä ja kognitiiviselta toimintakyvyltään. Sijaishoitajaa voi olla erittäin vaikeaa löytää, jos hoivan tarve on vaativaa ja ympärivuorokautista.
 - Ympärivuorokautinen asumispalvelu on tärkeää myös siinä, että omaishoitajalle järjestyy vapaata kokonainen vuorokausi (24 h). Tätä eivät kaikki vapaan järjestämistavat mahdollista.
- Säilytetään tämä muotoilu luonnoksessa. Omaishoitajan vapaa järjestetään asiakkaan tarpeita vastaavalla tavalla etusijajärjestyksestä huolimatta.

Sosiaalihuoltolain mukainen omaistaan tai läheistään hoitavan vapaa

- Sosiaalihuoltolain vapaita myönnetään käytännössä vain hoitajille, jotka täyttäsivät omaishoidon tuen kriteerit, mutta jotka eivät syystä tai toisesta ole tehneet sopimusta.
 - Lainsäädäntö ei edellytä näin tiukkaa tulkintaa, tähän olisi syytä kinnittää huomiota että huomattaisiin omaishoitotilanteiden kirjo ja tuettaisiin myös sopimuksettomien omaishoitajien jaksamista ja oikea-aikaisen avun ja tuen toteutumista.
 - Kohtaa olisi syytä täydentää siten, että sosiaalityössä mahdollistetaan riittävä harkintavallan käyttö vapaiden myöntämiselle, kustannusvaikutukset olisivat todennäköisesti varsin rajalliset -> [Omaishoitajaliiton omaishoitajakysely 2024](#)
- Tällä on tarkoitus suunnata tuki niille, joilla olisi hoidollisuuden vuoksi oikeus omaishoidontukeen, mutta jotka eivät itse jostain syystä tätä halua.
- Omaishoidon tuen saajien määrä on kasvanut ja myös kulut kasvavat. Tässä tilanteessa ei nähdä tarkoituksenmukaisena ehdottaa toimia, joilla kasvatetaan palvelun saajien määrää entisestään tai lisätään kustannuksia.

Omaishoitajien kouluttaminen

- Kriteereihin on lisätty: *”hoidettavan hoidon toteuttaminen edellyttää hoidosta huolehtivan perehtyneisyyttä hoidettavan terveydelliseen tilanteeseen ja hoidon asianmukaiseen toteuttamiseen ja/tai hoidettavan psyykkisen hyvinvoinnin ja käyttäytymisen erityispiirteisiin.”*
 - *Tämä edellyttää myös hyvinvointialueen panostusta siihen, että omaishoitajat saavat tarpeenmukaista tietoa, koulutusta ja ohjausta.*
- Onko hyvinvointialueella suunnitelmaa omaishoitajien koulutukselle ja valmennukselle? Ei käy ilmi miten ja millaista koulutusta järjestetään.
- Tämä pitää osittain paikkansa, hyvinvointialue voi antaa tietoa yleisellä tasolla. Omaishoidon piirissä on myös asiakkaita, jotka kärsivät erilaisista sairauksista ja toimintakyvyn ongelmista, jolloin tarvittava tieto tulee terveydenhuollon (hoitotaho) tai sopeutumisvalmennusten kautta.
- Ei ole varsinaista suunnitelmaa, mutta koulutusta järjestetään säännöllisesti yhteistyössä Omaisoivan kanssa, aiheet vaihtelevat.

Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja päättäminen

- Pidämme hyvänä, että minimi-irtisanomisajaksi on täsmennetty (kahdet) täydet kalenterikuukaudet. Kuitenkin huomioiden se, että sosiaalihuollon yleinen palvelulupaus on 90 päivää/kolme kuukautta, pitäisimme tarkoituksenmukaisempaan, että myös irtisanomisaika olisi synkronisoitu ajallisesti tähän yleiseen palvelulupauksen aikamääreeseen. Muutoin voi olla mahdollista, että omaishoito loppuu kahden kuukauden jälkeen, mutta korvaavat palvelut toteutuvat vasta kolmen kuukauden jälkeen. Tämä voi asettaa omaishoitajan kohtuuttomaan tilanteeseen ja myös nostaa kynnystä ryhtyä omaishoitajaksi ylipäänsä. Pidempi irtisanomisaika ei kuitenkaan poista mahdollisuutta purkaa sopimusta ennenaikaisesti tietyissä tilanteissa. Jos useammat ryhtyvät omaishoitajiksi, tällä voi olla jopa kustannuksia hillitsevä vaikutus suhteessa muuhun palvelutuotantoon.
- Irtisanomisajan pituus on kerrottu suoraan Laissa omaishoidon tuesta (937/2005) 9 §: ”Hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.”

THL:N 2022 julkaisemat omaishoidon kansalliset myöntämisperusteet

- Esitetyt muutokset omaishoidon tuen myöntämisperusteisiin ja soveltamisohjeisiin eivät ole THL:n ohjeistuksen suuntaisia, vaan heikentäisivät vielä entisestään myöntämisperusteita ja tukea.
- Ehdotetaan suositusten noudattamista, joissa todetaan:
”Myöntämisperusteet eivät saa keskittyä tai painottua ainoastaan fyysisen avun tai tuen tarpeeseen, vaan huomioon tulee ottaa myös toimintakykyyn liittyvä avun tarve, valvonnan ja tuen tarve”.
 - Huomioitava myös esim. neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivät lapset, muistisairaat, mielenterveyskuntoutujat eli eri vammaisryhmät ja monivammaisuus
- Suuri huoli omaishoitoperheiden jaksamisesta
 - Omaishoito on edullinen verrattuna esimerkiksi laitoshiitoon
 - Harva omaishoitaja jaksaa ilman riittäviä, räätälöityjä tukitoimia
 - Riittävä tuki lisää omaishoidon houkuttelevuutta verrattuna muihin hoitomuotoihin
- Kyseessä on ohjeistus, soveltamisohjeen luonnoksessa on taustalla laki omaishoidon tuesta (937/2005).
- Myöntämisen perusteet eivät painotu ainoastaan fyysiseen avun tai tuen tarpeeseen, vaikka kriteerin mukaan lasten ja nuorten palkkioluokassa 1 palkkiota ei myönnettäisi ainoastaan sanalliseen ohjauksen tarpeeseen.

Muut kommentit

- Omaishoito on huokea verrattuna muihin vaihtoehtoihin
 - Vähennetään kalliimpien toimien määrää ja kustannuksia
- Palvelun piiriin tulisi ottaa kaikki, joille kyseinen hoitomuoto on mahdollinen ja ajankohtainen
- Mahdollistaa asumisen kotona, joka on mieluisa ja inhimillinen vaihtoehto
- Omaishoitajille pidemmät kuukausittaiset lepojaksot palautumisen varmistamiseksi
- Lisää lyhytaikaisia hoivapaikkoja eri puolelle Keusotea lähelle asiakkaita
 - Hoivapaikkoihin riittävästi henkilöstöä
- Tulee järjestää omaishoitajan lääkärin tekemän terveystarkastuksen ajalle hoito toisaalta
- Omaishoidon sijaisapuun riittävästi henkilöstöä
- *"Omaishoitoa myönnetään vain niille varattujen määrärahojen puitteissa"*.
 - Hyvinvointialueen on varattava määrärahaa tarpeen mukaan niin, että kaikki kriteerit täyttävät sitä saavat.
 - Yhdenmukaista ja oikeudenmukaista olisi lupaus, että kaikki omaishoidon tuen kriteerit täyttävät saavat tuen.
- Poistettu luonnoksesta

Hyvinvointia yhdessä

Kiitos!

KEUSOTE.FI